

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/34, p. 67-76

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12619>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

TUVA TÜRKLERİNİN SOSYAL MEDYADAKİ DİL TERCİHLERİ

*Buket BARAN**

ÖZET

İki dillilik (bilingualism) terimi ikiden çok dili kullanma durumunu belirtmek için kullanılır. Dünya nüfusunun yarısının hatta üçte ikisinin iki dilli olduğu ve her ülkede iki dillilik durumunun bulunduğu bilinmektedir (İmer vd. 2011: 153). Bugün dünyanın büyük bir bölümü için normal ve sıradan bir gereksinim olarak görülen iki dillilik ya da çok dillilik hem bireysel hem de toplumsal bir olgudur. Rusya Federasyonu bünyesinde yer alan Tuva Cumhuriyeti'nde yaşayan Tuva Türkleri iki dillidir. Tuva Cumhuriyeti'nde iki büyük dil olarak Rusça ve Tuva Türkçesi kullanılmaktadır. Tuva Türklerinin sosyal medyadaki dil tercihleri ortaya koyularak, bu tercihleri iki dillilik bağlamında değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda çalışmada iki dilliliğin tanımı, iki dilliliğin çeşitleri, Tuva Türklerinin *tuvanet.com* (<http://www.tyvanet.com/index.php>) adlı forum sitesi örneğinde hangi konuda hangi dili tercih ettikleri üzerinde durulmuştur. Son yapılan anketlere göre, ülkedeki yetişkin Tuvaların %74'ü Tuvacayı ana dili olarak bildiğini belirtmektedir. Tuvaların %78'i ana dillerini ailede, %80'i akrabalarla iletişimde, %80'i komşu ve arkadaşlarla iletişimde kullandığını belirtmektedir. İki dilli olduklarını ama öncelikle Tuvacayı tercih ettiğini belirtenlerin oranı ise %89'a yakındır. İş ortamında Tuvaca kullanım oranı ise %52'dir. Yetişkin Tuvaların %85'i radyo ve televizyondan Tuvaca haber dinlediğini %86'i Tuvaca gazete, dergi ve kitap okuduğunu belirtmiştir. Tuvacanın en az kullanıldığı alan internettir. Tuvaların sadece %38'i Tuvaca internet sitelerinde dolaştığı belirtmiştir. Bu da Tuvacanın henüz internet kullanımında yeterince gelişmediğini göstermektedir.¹

Anahtar Kelimeler: Tuva Türkleri, Tuva Türkçesi, Rusça, Dil Kullanımı, İki Dillilik, Sosyal Medya

* Arş. Gör. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, El-mek: bukett.yalcin@gmail.com

¹ <http://www.tuva.asia/news/tuva/2747-roditeli.html>

LANGUAGE PREFERENCES IN SOCIAL MEDIA OF TUVAN TURKS

ABSTRACT

Bilingualism is used to denote the use of multiple languages. It is known that even half of the world's population is bilingual and there are bilinguals in every country. Today, bilingualism or multilingualism, seen as a normal and ordinary necessity for most of the world, is both an individual and a social phenomenon (İmer 2011: 153). Tuvan Turks living in the Republic of Tuva in the Russian Federation are bilingual. In the Republic of Tuva, Russian and Tuvan Turkish are used as two big languages. Tuvan Turks have their language preferences in social media and these preferences have been evaluated in the context of bilingualism. In this line of work, the definition of bilingualism, the varieties of bilingualism. In the forum site of Tuvan Turks (<http://www.tyvanet.com/index.php>), which language they prefer to focus on. According to recent surveys, 74% of adult Tuvans in the country reported that they knew Tuvan as their mother tongue. 78% of the Tuvans speak their native language, 80% of them use communication with relatives, 80% of them communicate with neighbors and friends. The percentage of those who say they prefer bilingualism but prefer Tuvan is close to 89%. The usage rate in the business environment is 52%. 85% of adult Tuvans read Tuvan news on radio and television and 86% of them read Tuvan newspapers, magazines and books. The least used area of Tuvan is internet. Only 38% of them have been circulating on the Tuvaca internet sites. This shows that Tuvan has not yet developed enough to use the internet.²

STRUCTURED ABSTRACT

Bilingualism is used to denote the use of multiple languages. It is known that even half of the world's population is bilingual and there are bilinguals in every country. Today, bilingualism or multilingualism, seen as a normal and ordinary necessity for most of the world, is both an individual and a social phenomenon (İmer 2011: 153). According to Edwards, the presence of about 200 states on earth, about 5000 words, shows how widespread this phenomenon is. Susanne Romaine states that bilingualism should be the main research topic of linguistics (Romaine 2001: 2-7). Wei argues that the interaction of different language-speaking societies can take place for a variety of reasons, including natural disasters, religion, culture, economy, education, political formations and technological developments, aside from migration to a different region. Bilingualism and multilingualism emerge as a natural consequence of the interaction process (Wei 2007: 4). While Jakobson views bilingualism as one of the main problems of linguistics, Mackey emphasizes that it is an interdisciplinary nature. The soul linguists investigate the bilinguals' interest in the mental processes, the society linguists consider bilingualism as a part of the cultures, and the

² <http://www.tuva.asia/news/tuva/2747-roditeli.html>

educators examine the relationship between bilingualism and intelligence and the effects of education.

The Tuva Republic located in the Russian Federation is surrounded by the Krasnoyarsk Region in the north, the Irkutsk Region in the north, the Republic of Khakassia in the northwest, the Altai Republic in the west, the People's Republic of Mongolia in the south and the Buryatia Republic in the east. Tuvan Turks living in the Republic of Tuva in the Russian Federation are bilingual. In the Republic of Tuva, Russian and Tuvan Turkish are used as two big languages. Russian is used in international communication. They are special languages spoken in German, English and French as a foreign language. Tibetan is the language of religious practices. According to recent surveys, 74% of adult Tuvans in the country reported that they knew Tuvan as their mother tongue. 78% of the Tuvans speak their native language, 80% of them use communication with relatives, 80% of them communicate with neighbors and friends. The percentage of those who say they prefer bilingualism but prefer Tuvan is close to 89%. The usage rate in the business environment is 52%. 85% of adult Tuvans read Tuvan news on radio and television and 86% of them read Tuvan newspapers, magazines and books. The least used area of Tuvan is internet. Only 38% of them have been circulating on the Tuvaca internet sites. This shows that Tuvan has not yet developed enough to use the internet.

Tuvan Turks have their language preferences in social media and these preferences have been evaluated in the context of bilingualism. In this line of work, the definition of bilingualism, the varieties of bilingualism. In the forum site of Tuvan Turks (<http://www.tyvanet.com/index.php>), which language they prefer to focus on. Russian is the language of the site tyvanet.com. However, the name of the people called Tuva in the Russian circles is Tıva, and the site is called Tıvanet.com although the language is Russian. There are nine topics in the forum. Forum topics are generally used in Russian. However, only "Tıva dil kırında forum", "forum about Tuvan language" topic was used in Tuva Turkish and other topics are as follows: Obşçestvo, politika, ekonomika i biznes "society, politics, economy and business", boltalka "themes", istoriya i kul'tura "history and culture", sport "sport", studençeskiy forum "student forum", lyubov' i znakomstva "love and relationship", tıva dil kırında forum "forum about Tuvan language", xobbi i razvleçenniya "hobbies and entertainment", sayt "website"³. Eight of the nine subject headings are given in Russian. Only the *tıva dil kırında forum* "The forum about Tıva language" topic title is given in Tuva Turkish. It is determined that Russian, Tuva Turkish and English languages are preferred in the forum mainly. In the forum, it is observed that in the issues called Russian mostly Russian preferred. It is seen that the correspondence of the subjects titled in English is usually made in Russian, but rarely a few English messages are found. While Tuvalar, who is known to be sensitive about language, points out that there are very few places preferred by Tuva Turkic in the forum, it is seen that the subjects that they generally prefer are the themes related to history, culture and language. It is seen that on issues relating to Tuva

³ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=1520>

Turkish sensitivity about the use of Tuva Turkish. According to the latest survey, Tuvan Turkish said that the least used area is the internet. Tuva Turkish's preferences for use in this forum also support the results of this survey. In the forum, it was determined that dominant language is Russian and Tuvans preferred Russian more.

Keywords: Tuvan Turks, Tuvan Turkish, Russian, Language Use, Bilingualism, Social Media

Giriş

Rusya Federasyonu içinde yer alan Tuva Cumhuriyeti kuzeyde Krasnoyarsk Bölgesi, kuzeydoğuda İrkutsk Bölgesi, kuzeybatıda Hakasya Cumhuriyeti, batıda Altay Cumhuriyeti, güneyde Moğolistan Halk Cumhuriyeti, doğuda Buryatya Cumhuriyeti ile çevrilidir. Yakın zamanda kadar Tuva olarak sayılırken 1991'den bu yana "az nüfuslu yerli halk olarak kabul edilen Tuva-Tocular Tuva Cumhuriyeti'nin kuzeydoğu ve güneydoğusundaki dağlık bölgelerde yaşarlar (Killi 2010:190). Tuva Cumhuriyeti'nde iki büyük dil olarak Rusça ve Tuva Türkçesi kullanılmaktadır. Her iki dil de hukukî açıdan eşittir. Uluslararası iletişimde Rusça kullanılmaktadır. Her ikisi de dinî uygulamalarda kullanılır. Tuvacanın bir ağız olan Tocu Tuvacası tek azınlık dilidir. Almanca, İngilizce ve Fransızca okullarda yabancı dil olarak okutulan özel dillerdir. Tibetçe ise dini uygulamaların dilidir (Killi 2010:176).

Son yapılan anketlere göre, ülkedeki yetişkin Tuvaların %74'ü Tuvacayı ana dili olarak bildiğini belirtmektedir. Tuvaların %78'i ana dillerini ailede, %80'i akrabalarla iletişimde, %80'i komşu ve arkadaşlarla iletişimde kullandığını belirtmektedir. İki dilli olduklarını ama öncelikle Tuvacayı tercih ettiğini belirtenlerin oranı ise %89'a yakındır. İş ortamında Tuvaca kullanım oranı ise %52'dir. Yetişkin Tuvaların %85'i radyo ve televizyondan Tuvaca haber dinlediğini %86'i Tuvaca gazete, dergi ve kitap okuduğunu belirtmiştir. Tuvacanın en az kullanıldığı alan internettir. Tuvaların sadece %38'i Tuvaca internet sitelerinde dolaştığı belirtmiştir. Bu da Tuvacanın henüz internet kullanımında yeterince gelişmediğini göstermektedir.⁴

1. İki Dillilik

İki dillilik (*bilingualism*) terimi çoğu zaman ikiden çok dili kullanma durumunu belirtmek için kullanılır (Crystal 2002: 52). Susanne Romaine, iki dilliliğin dilbilimin temel araştırma konusu olması gerektiğini ifade eder (Romaine 2001:2-7). Jakobson iki dilliliği dilbilimin temel sorunlarından biri olarak görürken Mackey onun alanlararası bir doğası olduğunu vurgulamaktadır. Ruh dilbilimciler iki dilliliğin zihinsel süreçlerle ilgisini araştırmakta, toplum dilbilimciler iki dilliliği kültürün bir parçası olarak ele almakta, eğitimciler ise iki dillilik ile zeka arasındaki ilişkiyi ve eğitim alanındaki etkilerini incelemektedirler. İki dilliliğin bir dil olgusu değil dili kullanma olgusu olduğunu belirten Mackey'e göre iki dillilik tanımı dört sorun içermektedir:

1. *Düzey* (yeterlilik ile ilgili),
2. *İşlev* (iki dilli bireyin iki dili kullanımı sırasında aldığı roller ile ilgili),
3. *Almaşma* (kişinin iki dil arasında yaptığı değiştirme),
4. *Girişim* (iki dilli bireylerin diller arasında yaptığı karıştırma),

Dünya nüfusunun yarısının hatta üçte ikisinin iki dilli olduğu ve her ülkede iki dillilik durumunun bulunduğu bilinmektedir (İmer vd. 2011: 153). Bugün dünyanın büyük bir bölümü için

⁴ <http://www.tuva.asia/news/tuva/2747-roditeli.html>

normal ve sıradan bir gereksinim olarak görülen iki dillilik ya da çok dillilik hem bireysel hem de toplumsal bir olgudur. Edwards'a göre yaklaşık 5000 dile karşılık yeryüzünde 200 civarında devletin bulunuşu bu olgunun ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir (Killi 2010:27'den Edwards 1995:1).

Wei, farklı bir dili konuşan toplumların etkileşiminin farklı bir bölgeye göç dışında, doğal felaketler, din, kültür, ekonomi, eğitim, siyasi oluşumlar ve teknolojik gelişmeler gibi değişik nedenlerle gerçekleşebileceğini belirtmektedir. Etkileşim sürecinin doğal bir sonucu olarak da iki dillilik ve çok dillilik ortaya çıkmaktadır (Wei 2007: 4).

İki dilliliğin belirlenmesi ve betimlenmesi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır: Bloomfield iki dilliliği anadili gibi her iki dili de kontrol edebilmek olarak tanımlamaktadır. Buna karşın Haugen iki dilliliğin konuşucunun ikinci dilde anlamlı ifadeler üretmeye başlamasıyla ortaya çıktığı görüşündedir. İki dillilik tanımına daha farklı bir bakış açısı getiren Diebold'a göre ise iki dillilik değişik derecelerde olabilir ve başlangıç (*incipient*) iki dilliliğinde olduğu gibi herhangi birinin ikinci dilde anlamlı sözceleri üretmeden ifadeleri anlayabilmesinin de iki dillilik olarak kabul edilmesi gerektiği fikrindedir (Romaine 2001: 11)

Appel ve Muysken iki dilliliğin *toplumsal* (societal) ve *bireysel* (individual) olmak üzere iki türü olduğunu belirtirler. Toplumsal iki dillilik toplumda iki ya da daha fazla dilin konuşulmasıyla ortaya çıkar (Muysken, Appel 2005: 1). Bireysel iki dillilik bireyin iki dilli oluş durumudur. Dil edinimi çok değişik nedenlerle oluşmuş iki dilli bir çevrede gerçekleşen kişi veya dil iki dili bilen kimseler, iki dilli kimselerdir. İki dilli bireyler iki kültürlü ortamlarda büyüme ve ihtiyaç için öğrenme olmak üzere genellikle iki yolla ortaya çıkar (Karaağaç 2011:223). Bireysel iki dilliliğin bireyin dillere hâkim olma düzeyi, dilleri bilişsel olarak düzenleme biçimi, bireyin dili yaşamının hangi döneminde öğrendiği ikinci dili bireyin yaşadığı sosyal çevrede bulunup bulunmaması, bireye bilişsel bir avantaj sağlayıp sağlayamaması, bireyin söz konusu dil kültürünü benimseme biçimine göre pek çok alt türleri vardır. Bireyin iki dildeki hâkim olma düzeyine bağlı olarak bireyin her iki dilde de hemen hemen eşit dil yetisine sahip olduğu dengeli iki dillilik (*balanced bilinguality*) ve dillerden birinde daha üstün dil yetisine sahip olduğu başat iki dillilikten (*dominant bilinguality*) söz edilebilir (Killi 2010:28).

Fishman bir dilin konuşurlarının fazla ve statüsünün yüksek olmasının, o dilin hayatta kalmasında ve sürekliliğinde önemli bir şans olduğunu ileri sürerek dil canlılığını etkileyen faktörlere dikkat çekmiş (1972 : 20-21). UNESCO'nun 2003 raporuna göre dil hayatı ve dil durumunu değerlendirmeye yarayan faktörler arasında iki dilli konuşurların dil durumlarını değerlendirmeye yarayan etmenler yer almaktadır. Dil tercihlerini etkileyen faktörler şu şekildedir:

Dilin kullanım alanındaki eğilimler: Dilin nerede, kimler tarafından kullanıldığı ve dilin kullanıldığı konular, dilin gelecek kuşağa aktarılıp aktarılamayacağına etki eder.

- *Genel kullanım* (universal use) : etnolinguistik grubun dili karşılıklı etkileşim, kimlik, düşünce, yaratma ve eğlence dilidir ve bütün konuşma alanlarında, bütün amaçlarla kullanılır.

- *Çok dilli eşitlik* (*multilingual parity*) : bir ya da daha çok başat dil linguistik grubun diline göre pek çok resmî alanda, yönetim, resmî daireler ve eğitim-öğretim kurumlarında birincil olarak kullanılır. Etnolinguistik grubun dili özellikle geleneksel dinî kurumlar, yerel mağazalar ve topluluğun üyelerinin sözleştiği yerler gibi kamusal alanlarda tam olarak kullanılmaya devam eder. Başat ve başat olmayan dilin bir arada bulunuşu konuşurların her bir dili farklı işlevler için kullanması sonucunu doğurur. Başat olmayan dil ev ile ilgili resmî olmayan alanlarda kullanılırken başat dil resmî ve kamusal alanlarda kullanılır. Konuşurlar başat dili toplumsal ve ekonomik imkânlarını artırmak için bir imkân olarak görürler. Ancak topluluğun daha yaşlı üyeleri kendi azınlık dillerini kullanmaya devam ederler. Bu tip çok dillilik dil kaybına yol açmaz.

- *Giderek azalan kullanım alanları (dwindling domains)*: başat olmayan dil önemini yitirir, anne babalar başat başat dili evde, çocuklarıyla günlük iletişimlerinde kullanmaya başlarlar. Çocuklar ise kendi dillerinin yarı konuşuru durumuna gelir. Anne babalar ve topluluğun daha yaşlı üyeleri hem başat dilde hem de üretken iki dillidir. Her iki dili de anlayabilirler. Yerli dilin etkin olarak kullanıldığı ailelerde iki dilli çocuklar olabilir.

- *Sınırlı ve formal kullanım alanı (limited and formal domains)* : başat olmayan dil sadece tören, ayin gibi yüksek derecede formal kullanım alanlarında, ayrıca bayramlar, törensel uygulamalar gibi toplumun en en yaşlı üyelerinin bir araya gelme imkânının bulunduğu topluluğun merkezinde kullanılabilir. Büyükanne ve büyükbabaların ve diğer yaşlı üyelerin yaşadığı evler ve diğer geleneksel toplanma alanları da sınırlı kullanım alanlarının içine girer. Pek çok insan dili anlayabilir fakat konuşamaz.

- *Son derece sınırlı kullanım alanı (highly limited domains)*: başat olmayan dil çok kısıtlı alanlarda, özel durumlarda ve çok az üye tarafından kullanılır. Bazı üyeler de dili çok az hatırlar.

- *Ölü (extinct)* Dil hiçbir yerde ve hiçbir zaman konuşulmaz (UNESCO 2003: 9-10).

Yeni kullanım alanları ve medyaya karşı tepki: Toplumun yaşadığı koşulların değişmesiyle yeni kullanım alanları ortaya çıkar. Bazı dil toplulukları dillerini yeni kullanım alanlarına yaymaya başarırken çoğu başaramaz. Okullar, yeni iş ortamı, radyo ve televizyonun dâhil olduğu yeni medya, internet başat dilin yayılmasına ve gücüne hizmet eder. Tehlikede olan dil, kullanım alanının yokluğundan dolayı kaybolurken yeni kullanım alanları başat dili destekler (UNESCO 2003: 11).

Dil toplulukların kendi diline karşı olan tutumları: Konuşma topluluğunun üyeleri kendi dillerine karşı her zaman tarafsız değildir ve farklı tutumlar sergileyebilirler. Topluluk, dilini kendi toplumları ve kimlikleri için esas olarak görür ve özendirir, kendi dillerini herhangi bir özendirme olmaksızın kullanırlar ya da dillerinden utanırlar, dillerini bir sıkıntı olarak görürler kullanmaktan kaçınırlar. Toplumun üyeleri dillerine karşı çok pozitif bir tutum takındıklarında dil, grup kimliğinin bir simgesi olarak görülür. Dillerinin kültürel değerlerinin çekirdeği olduğunu, toplumları ve etnik kimlikleri için hayatî olduğunu düşünürler. Dil topluluğunun üyeleri dillerini ekonomik gelişme ve toplumun ana kitlesine uyum için bir engel olarak görürse dillerine karşı olumsuz bir tutum geliştirilir (UNESCO 2003: 14).

2. Tuva Türklerinin *Tivanet.com* Örneğinde Forum Konularına Yönelik Dil Tercihleri

Tivanet.com adlı sitenin dili Rusçadır. Ancak Rus çevrelerince Tuva olarak adlandırılan halkın kendi adlandırmaları *Tiva*'dır ve sitenin dili Rusça olmasına rağmen site *Tivanet.com* olarak adlandırılmıştır.

2.1. *Tivanet.com* Adlı Forumda Yer Alan Konu Başlıkları

Forum konu başlıkları genel olarak Rusça olarak verilmektedir. Ancak sadece *tiva dil kırında forum* "Tiva dili hakkında olan forum" konu başlığı Tuva Türkçesinde verilmektedir ve diğer konu başlıkları şu şekildedir: *Obşçestvo, politika, ekonomika i biznes* "toplum, politika, ekonomi ve iş", *boltalka* "temalar", *istoriya i kul'tura* "tarih ve kültür", *sport* "spor", *studençeskiy forum* "öğrenci forumu", *lyubov' i znakomstva* "aşk ve ilişki", *tiva dil kırında forum, xobbi i razvleçenniya* "hobiler ve eğlence", *sayt* "web sitesi"⁵.

⁵ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=1520>

2.1.1 *Obşcestvo, politika, ekonomika i biznes* “Toplum, politika, ekonomi ve iş”⁶

2.1.1.1 *Tıvafobstvo-kak obşce yavleniye* “Genel Olgu Olarak Tuvafo”

Başlıklı konuda genel olarak Rusça olarak yazılan cevaplar bulunmaktadır. Ancak bazı cevapların Tuva Türkçesinde verildiği görülür. Örneğin;

C: *Kıs kijije kançap inçaar çugaalanır kiji sen.* “Bir kızla nasıl konuşan kişisin sen”

D: *V yabloçko. Şın çugaalap tur sen.* “Tam da öyle. Çok doğru konuştun.”

E: *Ona menya prosto dostala.* “O sadece beni çekti.”

Chen_chao_wan nickli kişi Tuva Türkçesi bilmesine rağmen onun yazdığı Rusça mesajlara karşılık diğer kişilerin Tuva Türkçesinde cevap verdiği gözlenmiş ancak ısrarla Tuva Türkçesinde yazmak istemeyip cevapları Rusça olarak karşılamaştır.

2.1.1.2. *Novost’ dnya* “Günün Haberi”⁷

Obşcestvo, politika, ekonomika i biznes başlığında yer alan konu başlıkları genel olarak Rusçadır ancak yer alan konulardan *novost’ dnya* “günün haberi” konu başlığının yanında *xünnün medezi* “günün haberi” Tuva Türkçesinde verilmiştir. Tartışmalar Rusça yapılmıştır ancak yaklaşık 1700 cevap bulunan başlıkta Tuva Türkçesinde yazılmış 35-40 cevap bulunmakta olup bu mesajlara verilen cevaplar da Rusça olarak karşılamaştır. İlk cümlede Tuva Türkçesinde verilen cevaplar, Rusça olarak devam ettirilmektedir. Örneğin;

B: *Şın sen, Salçak Tokanın dargaları olurup turar dep bolur amğı üede. Ya predlagayu sleduyuşçıye devstviya dlya vosstanovleniya znaçimosti tuvinskot natsional’nosti* “Doğrusun, Salçak Tokanın başkanları olduğu denililiyor bu zamanda. Ben Tuva etnik önemini geri kazanmak için aşağıdaki adımları öneriyorum.

2.1.1.3. *Başkı skazala*⁸

Başkı skazala “öğretmen anlattı” başlığında *başkı* “öğretmen” sözcüğü Tuva Türkçesinde verilmiş ancak yüklem Rusça olarak kurulmuştur. Pek ilgi çekmeyen bu konuda üç cevap yazılmış; cevaplardan ikisi Tuva Türkçesinde biri İngilizce olarak verilmektedir.

2.1.2. *Boltalka* “Temalar”⁹

Boltalka başlığında yer alan yaklaşık 1325 konudan 15’si İngilizce olarak 14’ü ise Tuva Türkçesinde geri kalanı Rusça olarak verilmektedir. *Xakasiya-tıva blizkiye, no takiye diyalektiye* “Hakas-Tıva yakın ama uzak diyalektler” konu başlığında Rusça-Tuva Türkçesi kullanımları eşit oranda gözükmekte olup, Tuva Türkçesinde verilen cevaplara Tuva Türkçesinde cevaplar verilmekte, Rusça cevaplara bazen Rusça bazense Tuva Türkçesinde cevaplar verildiği gözlenmektedir. İngilizce olarak yer alan başlıklardan *My Apps* “benim uygulamalarım” konusunda yazışmalarda tamamıyla Rusça kullanıldığı görülmekte iken *Wish lists* “dilek listesi” konu başlığında yazışmaların geneli Rusça olarak verilirken Tuva Türkçesinde yazılmış birkaç cümle gözlenmektedir.

⁶ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewforum&f=2>

⁷ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=5907>

⁸ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=8432>

⁹ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewforum&f=8>

2.1.3. *İstoriya i Kul'tura* “Tarih ve Kültür”¹⁰

İstoriya i Kul'tura “Tarih ve Kültür” konulu başlıkta Rusça ve Tuva Türkçesi kullanımı eşit gözlenmektedir. Kültür ve tarih ile konularda Tuva Türkçesinde cevabı tercih etmektedirler. *Tivalar bile Mooldar* “Tuvalar ile Moğollar” başlığında konuşmaların tamamının Tuva Türkçesinde yapıldığı görülmüştür. *Diyalektniye osobennosti* “ağız özellikleri” konu başlığında ise ağızlardan verilen örnekler Tuva Türkçesinde verilirken cümlelerin geri kalanının Rusça olarak devam ettirildiği dikkati çeker.

Govorite vi krasivo na rodnom yazıke? “Ana dilinizde güzel konuşuyor musunuz? Rusça yazılan mesajlara Tuva Türkçesinde cevap verildiği görülür. Örneğin;

A: *Ya ne umeyu govorit' na tuvinskom govor slegka panimayu* “Ben Tuvaca konuşamıyorum ama biraz anlamaya çalışıyorum.

B: *Ajırbas.* “Rica ederim.”

2.1.4. *Sport* “Spor”¹¹

Yaklaşık 130 konu bulunan *Sport* “spor” başlığında bir İngilizce üç Tuva Türkçesinde konu bulunmakta olup geri kalanı Rusçadır. İngilizce *Team of the year 2004 !!!* “2004 yılının takımı” başlığında adlandırma İngilizce olmasına rağmen yazışmalar Rusça olarak yapılmıştır. *Mögeler kayda siler!* “Güreşçiler neredesiniz?” başlığı Tuva Türkçesinde yazılmış ve yazışmalar da Tuva Türkçesinde yapılmıştır.

2.1.5. *Studençeskiy Forum* “Öğrenci Forumu”¹²

Studençeskiy Forum “Öğrenci Forumu” başlıklı grupta yer alan yaklaşık 290 konudan üç tanesi İngilizce başlıkla adlandırılmıştır ancak yazışmalar Rusça olarak yapılmıştır. Yedi konu ise Tuva Türkçesiyle başlıklandırılmış fakat yazışmaların Rusça-Tuvaca karışık gittiği gözlenmektedir. *Ulug-Xemden studentter kayda siler?* “Ulug-Xemden öğrenciler neredesiniz?” konu başlığında ise mesajlaşmaların genelinin Tuva Türkçesinde yapıldığı görülür. Ancak arada Türkiye Türkçesinde yapılan yazışmalara da rastlanır. Örneğin;

A: *Ulug-Xemden studentter kayda siler?* “Ulug-Xemden öğrenciler neredesiniz?”

B: Şu anda nerede olduğumu biliyor musunuz?

2.1.6. *Lyubov' i znakomstva* “Aşk ve İlişki”¹³

Lyubov' i znakomstva “Aşk ve İlişki” başlığında yer alan yaklaşık 290 konudan ikisi İngilizce , dördü Tuva Türkçesinde başlıklandırılmıştır. İngilizce konu başlığı verilen konuların yazışmaları diğer konu başlıklarında olduğu gibi Rusça devam ettirildiği görülmektedir. Tuva Türkçesiyle başlıklandırılan *Inak Ejim Tuvada* “Sevgili eşim Tuvada”, *Şın inakşıl bar be?* “Gerçek aşık var mı?” *Tivalarnıñ çaa-çılı Şagaa* “ Tuvaların yeni yılı-Şagaa” konuların yazışmaların genel olarak Tuva Türkçesinde yapıldığı gözlenmektedir, ancak bir kaç mesajın da Rusça olarak yapıldığı görülür.

¹⁰ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewforum&f=4>

¹¹ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewforum&f=5>

¹² <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewforum&f=10>

¹³ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewforum&f=6>

2.1.7. *Tıva dil kırında forum* “Tuva dili hakkında forum”¹⁴

Tıva dil kırında forum “Tuva dili hakkında forum” olarak Tuva Türkçesiyle başlıklandırılan tek konuda yaklaşık olarak 333 konu yer alır. Bu konuların yalnızca 14’ü Rusça olarak başlıklandırılmıştır. Geriye kalan konuların hepsinin Tuva Türkçesiyle adlandırıldığı görülür. Rusça olarak yer alan konuların yazışmalar da genel olarak Tuva Türkçesinin tercih edildiği gözlenmektedir. Örneğin *Slova pesni* “Şarkı sözleri” konu başlığı Rusça olarak adlandırılmasına rağmen yazışmalar Tuva Türkçesinde yapılmaktadır.

Tuva Türkçesiyle adlandırılan konularda Tuva Türkçesiyle yazışmalar yapıldığı görülür. Bu yazışmalara arada Rusça cevap veren kişilerin ise Tuva Türkçesiyle yazması gerektiği şeklinde uyarıldığı gözlenmektedir. Bu konu başlığında Rusçanın oldukça az tercih edildiği dikkati çeker.

2.1.8. *Xobbi i razvleçeniya* “Hobi ve Eğlence”¹⁵

Xobbi i razvleçeniya “Hobi ve Eğlence” başlığında bulunan yaklaşık 340 konudan 15’inin İngilizce geri kalanının Rusça olarak başlıklandırıldığı görülür. Bu ana başlıkta Tuva Türkçesiyle adlandırılmış herhangi bir alt başlığı rastlanmamaktadır. İngilizce ve Rusça başlıklandırılan konuların yazışmalarının ise Rusça yapıldığı gözlemlenmektedir.

2.1.9. *Sayt* “web sitesi”¹⁶

Sayt “web sitesi” başlığında yer alan yaklaşık 60 konunun 57’sinin Rusça olduğu 2’sinin İngilizce birinin ise Tuva Türkçesinde olduğu görülmektedir. Tuva Türkçesiyle başlıklandırılan konunun yazışmalarının Tuva Türkçesiyle yapıldığı görülürken, İngilizce ve Rusça başlıklandırılan konuların yazışmalarının ise Rusça yapıldığı izlenmektedir. Ancak *Speak English* “İngilizce Konuş” konusunun yazışmalarının İngilizce yapıldığı görülür.

3. SONUÇ

Forumda temel olarak Rusça, Tuva Türkçesi ve İngilizce dillerinin tercih edildiği tespit edilmektedir. Forumda yer alan *Obşçestvo, politika, ekonomika i biznes* “toplum, politika, ekonomi ve iş”, *boltalka* “temalar”, *istoriya i kul’tura* “tarih ve kültür”, *sport* “spor”, *studençeskiy forum* “öğrenci forumu”, *lyubov’ i znakomstva* “aşk ve ilişki”, *tıva dil kırında forum, xobbi i razvleçenniya* “hobiler ve eğlence”, *sayt* “web sitesi şeklindeki dokuz konu başlığının sekizi Rusça olarak verilmektedir. Sadece *tıva dil kırında forum* “Tuva dili hakkında olan forum” konu başlığı Tuva Türkçesinde verilmektedir.

Rusça olarak adlandırılan konularda çoğunlukla Rusçanın tercih edildiği gözlenmektedir. İngilizce olarak başlıklandırılan konuların yazışmalarının genellikle Rusça yapıldığı görülür ancak nadiren de olsa bir kaç İngilizce mesaja rastlanılır.

Dil konusunda hassas olduklarını bilinen Tuvaların forumda Tuva Türkçesinin tercih edildiği alanların oldukça az olduğu dikkati çekerken, genelde tercih ettikleri konuların tarih, kültür ve dil ile ilgili temalar olduğu görülür. Tuva Türkçesiyle ilgili konularda Tuva Türkçesinin kullanımı konusunda hassasiyetlerini belirttiklerine rastlanmaktadır. Girişte belirtildiği üzere son yapılan anketlere göre de Tuva Türkçesinin en az kullanılan alanın internet olduğu belirtilmiştir, bu forumda da Tuva Türkçesinin kullanım tercihleri de bu anketin sonuçlarını destekler niteliktedir. Forumda başat dilin Rusça olduğu ve Tuvaların Rusçayı daha çok tercih ettikleri tespit edilmiştir.

¹⁴ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewforum&f=7>

¹⁵ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewforum&f=9>

¹⁶ <http://www.tyvanet.com/modules.php?name=Forums&file=viewforum&f=1>

KAYNAKÇA

- Crystal, David (2003) *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Oxford: Blackwell.
- Fishman, Joshua A. (1972) *The Sociology of Language: An Interdisciplinary Social Science Approach to Language in Society*, Rowley, Massachusetts: Newbury House.
- Edward, J. (1995) *Multilingualism*, Harmondsworth: Penguin.
- İmer, K., Kocaman, A., Özsoy, S. (2011) *Dilbilim Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Karaağaç, Günay (2011) “Bireysel İki Dillilik ve Toplumsal İki Dillilik” *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, Eylül 2011*, C: CI, S: 717, s. 222-228.
- Killi Yılmaz, Gülsüm (2010) *Kuzey ve Güneydoğu Sibiry Türk Dillerinin Dil Durumu*, Ankara: KÖKSAV Yayınları.
- Muysken, P; Appel, R. (2005) *Language Contact and Bilingualism*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Romaine, Susanne (2001) *Bilingualism*, USA: Blackwell Publishing.
- UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages (2003) *Language Vitality and Endangerment (Document submitted to the International Expert Meeting on UNESCO Programme Safeguarding of Endangered Languages, Paris, 10-12 March 2013)*.
- Wei, L. (2007) “Dimensions of Bilingualism” *The Bilingualism Reader*, (Ed. L. Wei) 2nd ed., Routledge. p. 1-23.
- <http://www.tuva.asia/news/tuva/2747-roditeli.html>
- <http://www.tyvanet.com/index.php>